

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ORIGINAL PAPER

Σωματική και ψυχολογική λειτουργικότητα των Ελλήνων αστυνομικών

ΣΚΟΠΟΣ Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση της ποιότητας ζωής των εργαζομένων στα σώματα ασφαλείας, έτσι όπως αυτή προσδιορίζεται ως συνισταμένη της σωματικής, κοινωνικής και ψυχικής υγείας τους. Επίσης, επιδιώχθηκε η σύγκριση της ποιότητας ζωής του ειδικού αυτού πληθυσμού με την ποιότητα ζωής του γενικού πληθυσμού. **ΥΛΙΚΟ-ΜΕΘΟΔΟΣ** Η έρευνα διεξήχθη σε αστυνομικές υπηρεσίες που εδρεύουν στη βόρεια Πελοπόννησο, σε δείγμα 400 αστυνομικών, από τους οποίους ανταποκρίθηκαν 259 (ποσοστό ανταπόκρισης 64,7%). Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το SF-36, καθώς και ένα ερωτηματολόγιο καταγραφής δημογραφικών χαρακτηριστικών. **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ** Οι πλέον χαρακτηριστικοί κοινωνικοδημογραφικοί παράγοντες που συνδέονται σημαντικά με το επίπεδο της σωματικής υγείας των αστυνομικών υπαλλήλων αφορούν στο φύλο, στα έτη προϋπηρεσίας και στα καθήκοντα εργασίας. Στην αποτίμηση της ψυχικής υγείας, τα σημαντικά ευρήματα αφορούν στο φύλο. Η σύγκριση του δείγματος των αστυνομικών με το δείγμα του γενικού πληθυσμού ανέδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές υπέρ του γενικού πληθυσμού σε έξι από τις οκτώ διαστάσεις της ποιότητας ζωής. **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ** Λαμβάνοντας υπόψη τις ανισότητες που αποτυπώνονται στη σωματική και την ψυχική λειτουργικότητα των εργαζομένων στα σώματα ασφαλείας, ιδιαίτερα κατά τη σύγκριση με το γενικό πληθυσμό, καταδεικνύεται η ανάγκη εφαρμογής παρεμβάσεων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής αυτής της κατηγορίας εργαζομένων.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ορίζει την υγεία ως «κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας» υιοθετώντας κατά έναν τρόπο μια νέα θεωρητική προσέγγιση της υγείας, όπως αυτή συμπυκνώνεται στο βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο.¹ Η πεποίθηση ότι η υγεία ενός ατόμου έχει διαστάσεις σωματικές, διανοητικές, συναισθηματικές και κοινωνικές, οι οποίες αλληλεπιδρούν για να συνθέσουν την ολότητά της, τυγχάνει πλέον ευρείας αποδοχής τόσο στο χώρο των κοινωνικών επιστημών όσο και σε αυτόν της Ιατρικής.

Ένας από τους σημαντικούς παράγοντες διαμόρφωσης του επιπέδου υγείας είναι η *επαγγελματική απασχόληση*, στην οποία το άτομο, στη σύγχρονη εποχή, είναι αναγκασμένο να αφιερώνει μεγάλο μέρος από τον καθημερινό του χρόνο. Ορισμένα επαγγέλματα, όπως αυτό του(της) αστυνομικού, θεωρούνται υψηλών ψυχοφυσιολογικών απαιτήσεων,² επιφέροντας δυσμενείς επιπτώσεις στη σωματική³ και την ψυχική⁴ υγεία των εργαζομένων, σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε διεθνές επίπεδο.

Οι αρμοδιότητες του Έλληνα αστυνομικού ποικίλλουν,

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2007, 24(Συμπλ 1):43-50
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2007, 24(Suppl 1):43-50

**Ν. Βέμη,
Φ. Αναγνωστόπουλος,
Δ. Νιάκας**

*Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνικό
Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα,
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο
Πανεπιστήμιο*

Physical and psychological
functioning of Greek police officers

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Ερωτηματολόγιο SF-36
Ποιότητα ζωής
Σώματα ασφαλείας
Σωματική και ψυχική υγεία

με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και τάξης.⁵ Η διεκπεραίωση των καθηκόντων που συνεπάγονται αυτές οι αρμοδιότητες απαιτούν μεγάλα αποθέματα σωματικής και ψυχικής αντοχής. Η σημασία που αποδίδεται στη σωματική λειτουργικότητα και την υγεία γενικά, στα πλαίσια του αστυνομικού σώματος, διαφαίνεται και από το γεγονός ότι για την εισαγωγή στις αστυνομικές ακαδημίες απαιτείται η επιτυχία σε αγώνισματα.

Η προφανής ιδιαιτερότητα και η ευαισθησία στη φύση της εργασίας του αστυνομικού παραπέμπουν σε ιδιότυπες συνθήκες, οι οποίες επηρεάζουν ανάλογα τη σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής των εργαζομένων. Στα πλαίσια της άσκησης των καθηκόντων τους εκτίθενται σε περιβαλλοντικές συνθήκες, συχνά δυσμενείς.⁶ Ως τέτοιες θα μπορούσαν να περιγραφούν η έκθεση σε υψηλές θερμοκρασίες, στο ψύχος, στον έντονο θόρυβο, στους ατμοσφαιρικούς ρύπους, π.χ. σε υπηρεσίες μέτρων, τροχαίας, περιπολίας, άμεσης δράσης. Παράλληλα, υπόκεινται σε μια πλειάδα ψυχοπαιστικών συνθηκών, όπως η ημιστρατιωτική δομή της υπηρεσίας και ο συνυφασμένος με αυτήν τρόπος οργάνωσης της εργασίας, οι κακές σχέσεις με τους συνα-

δέλφους, το αποδιοργανωμένο οικογενειακό περιβάλλον, καθώς και καταστάσεις που ενέχουν κίνδυνο ή ψυχολογική απειλή,² μερικές από τις οποίες είναι η καταδίωξη εγκληματιών, η διαχείριση κρίσεων (ομηρίας) και η τήρηση της τάξης σε γήπεδα. Επιπρόσθετα, επειδή οι εργαζόμενοι στην αστυνομία είναι επιφορτισμένοι με την επιβολή του νόμου, αυτό συνεπάγεται καθημερινή επαφή και συχνά τριβή με τον πολίτη.

Ο Θεοδώρου² παραθέτει ορισμένες ψυχοπαιστικές καταστάσεις που μπορούν δυνητικά, συνυπολογιζόμενες με άλλους παράγοντες, να έχουν επιπτώσεις στην υγεία των αστυνομικών:⁷ (α) Έλλειψη προσωπικού και βαθμοφόρων, (β) σύστημα κρίσεων και προαγωγών, (γ) πειθαρχικό δίκαιο, (δ) μεταθέσεις-αποσπάσεις, (ε) μισθολογικά-συνταξιοδοτικά προβλήματα, (στ) απασχόληση σε ξένο προς την υπηρεσία έργο, (ζ) ωράριο εργασίας, (η) νυκτερινή απασχόληση, (θ) έκθεση σε συνθήκες που εμπεριέχουν βία, τραυματισμό, θάνατο.

Σε πρόσφατη έρευνα του Ινστιτούτου Αστυνομικών Μελετών Επιμόρφωσης και Τεκμηρίωσης της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Αστυνομικών Υπαλλήλων μετρήθηκε η ικανοποίηση των εργαζομένων στην Ελληνική Αστυνομία, σε δείγμα 1.813 αστυνομικών. Ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος (40%) δηλώνει δυσαρεστημένο ή πολύ δυσαρεστημένο, εστιάζοντας τη δυσαρέσκειά του κυρίως στις οικονομικές απολαβές, τις συνθήκες εργασίας και τις προοπτικές εξέλιξης.⁹ Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, οι σχέσεις με τους συναδέλφους συγκεντρώνουν το υψηλότερο ποσοστό ικανοποίησης (65,1%). Στη μοναδική στην Ελλάδα ερευνητική μελέτη για την επαγγελματική εξουθένωση των αστυνομικών,⁸ σε δείγμα 136 εργαζομένων, διατυπώνονται πολύ ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις. Σε αυτές αναφέρεται ότι υψηλότερη συναισθηματική εξάντληση παρουσιάζουν οι γυναίκες και οι απασχολούμενοι στη διοικητική-γραμματαειακή υποστήριξη. Επίσης, υψηλότερη επαγγελματική εξουθένωση παρουσιάζουν οι αστυνομικοί με μεγαλύτερο μορφωτικό επίπεδο και οι νεότεροι αστυνομικοί, ενώ οι έγγαμοι εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα κυνισμού και συναισθηματικής εξάντλησης. Όπως επισημαίνεται στην έρευνα, ενώ συχνά γίνεται λόγος, ειδικά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, για «επαγγελματική ανεπάρκεια και υπηρεσιακή αναποτελεσματικότητα» στην Ελληνική Αστυνομία, δεν έχει επιχειρηθεί μια συντονισμένη προσπάθεια ανεύρεσης των αιτιών γι' αυτές.

Αντίθετα, στη διεθνή βιβλιογραφία το ερευνητικό έργο είναι πλούσιο και ποικίλλει σε θεματολογία, με ιδιαίτερη έμφαση στο stress και την επαγγελματική εξουθένωση των αστυνομικών. Ορισμένοι ερευνητές μελετούν τις αιτίες αυτών των φαινομένων εντοπίζοντάς τις κυρίως σε ζητήματα οργάνωσης.¹⁰⁻¹² Άλλοι προσδιορίζουν, συνοπτικά, τις πηγές

του stress στους αστυνομικούς¹³ (α) στο εργασιακό περιβάλλον, (β) στην υποστήριξη και την πίστη των συνεργατών, (γ) στην επίδραση από το κοινωνικό και το οικογενειακό περιβάλλον, (δ) στο γραφειοκρατικό χαρακτήρα του οργανισμού της αστυνομίας, (ε) στο βαθμό εξοικείωσης του αστυνομικού με μηχανισμούς αντιμετώπισης του άγχους. Τέλος, κάποιοι ερευνητές επικεντρώνονται στις συνέπειες του stress στους αστυνομικούς, δίνοντας έμφαση στις σωματικές εκδηλώσεις, όπως¹⁴ καρδιαγγειακές παθήσεις, αυξημένη πίεση του αίματος, βλάβες στο ανοσοποιητικό σύστημα.

Οι επιπτώσεις στη συμπεριφορά των αστυνομικών αποτυπώνονται χαρακτηριστικά σε έρευνα στην Αυστραλία, σε δείγμα 852 αστυνομικών.¹⁵ Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκαν μεγάλα ποσοστά κατάχρησης οινόπνευματος σε άνδρες (48%) και γυναίκες αστυνομικούς (40%). Επίσης, έχουν καταγραφεί αλληπάλληλες απουσίες από την εργασία, ασθένειες και πρόωρη συνταξιοδότηση.⁷

Είναι προφανές ότι η επίδραση αυτών των συνεπειών, που αναφέρθηκαν παραπάνω, εκτείνεται σε όλες τις διαστάσεις της υγείας και κατ' επέκταση στο επίπεδο ποιότητας ζωής των αστυνομικών. Η σωματική τους υγεία απειλείται τόσο στο επίπεδο της φυσικής κατάστασης, π.χ. καρδιαγγειακά νοσήματα, όσο και σε επίπεδο περιορισμών της λειτουργικότητας και ύπαρξης έντονου πόνου, που συχνά οφείλεται σε παρατεταμένο stress. Η άσκηση των κοινωνικών ρόλων του αστυνομικού υπόκειται σε συνεχή δοκιμασία λόγω του φόρτου εργασίας και της παρεπόμενης αδυναμίας να οργανώσει την οικογενειακή και την κοινωνική του ζωή.¹²

Δεδομένου ότι η σωματική και η ψυχική υγεία του αστυνομικού έχει επίδραση όχι μόνο στον ίδιο αλλά και στο κοινωνικό σύνολο, η παρούσα εργασία έχει στόχο τη μελέτη της ποιότητας ζωής των εργαζομένων στην Ελληνική Αστυνομία σε περιοχή της βορειοδυτικής Πελοποννήσου.

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Η επιλογή του δείγματος ήταν τυχαία και έγινε προσπάθεια ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού των αστυνομικών. Από τα 400 ερωτηματολόγια που διατέθηκαν σε όλες τις υπηρεσίες, επιστράφηκαν 259, δηλαδή το ποσοστό ανταπόκρισης ήταν 64,7%.

Το ερευνητικό εργαλείο

Η μέτρηση της ποιότητας ζωής του δείγματος πραγματοποιή-

ήθηκε με τη χρήση του ερωτηματολογίου επισκόπησης υγείας SF-36.¹⁶⁻¹⁸ Σε αυτό συμπεριλήφθηκε ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών πληροφοριών.

Οι έννοιες-διαστάσεις της υγείας, όπως περιγράφονται στο ερωτηματολόγιο, επεξηγούνται ως εξής:

Σωματική λειτουργικότητα: Περιλαμβάνει 10 ερωτήσεις και αναφέρεται σε δραστηριότητες όπως το περπάτημα, το ανέβασμα σκαλοπατιών κ.λπ.

Σωματικός ρόλος: Περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις, ενδεικτικές των περιορισμών που επιβάλλονται στην εργασία και τις καθημερινές ασχολίες λόγω της κατάστασης της σωματικής υγείας

Σωματικός πόνος: Αποτελείται από 2 ερωτήσεις και υπολογίζει τόσο την ένταση του πόνου όσο και την επίδρασή του σε δραστηριότητες εντός και εκτός σπιτιού

Γενική υγεία: Περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις και υπολογίζει το βαθμό υποκειμενικής αξιολόγησης της υγείας

Ζωτικότητα: Περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις και δηλώνει το βαθμό στον οποίο το άτομο νιώθει κούραση και εξάντληση ή, αντίθετα, ενεργητικότητα

Κοινωνική λειτουργικότητα: Αποτελείται από 2 ερωτήσεις και μετρά το βαθμό στον οποίο η σωματική υγεία και τα συναισθηματικά προβλήματα επηρεάζουν τις κοινωνικές δραστηριότητες

Συναισθηματικός ρόλος: Περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις και εκτιμά το βαθμό στον οποίο τα συναισθηματικά προβλήματα επηρεάζουν την εργασία και τις άλλες καθημερινές δραστηριότητες

Ψυχική υγεία: Περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις και μετρά στοιχεία, όπως η μελαγχολία, ο εκνευρισμός, η ευτυχία, η ηρεμία και η γαλήνη.

Οι βαθμολογίες στις οκτώ υποκλίμακες ανάχθηκαν στην κλίμακα 0-100. Ο βαθμός 0 αντιπροσωπεύει τη χειρότερη υγεία, ενώ ο βαθμός 100 αντιπροσωπεύει την καλύτερη δυνατή υγεία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από τους 259 συμμετέχοντες που παρέδωσαν πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, 40 ήταν γυναίκες και 219 άνδρες. Όσον αφορά στην ηλικία των συμμετεχόντων στην έρευνα, 47% ήταν ηλικίας 35-44 ετών, ενώ 32% ήταν ηλικίας >45 ετών. Στην πλειοψηφία τους (63,3%) ήταν απόφοιτοι Λυκείου, έγγαμοι (84%), με 20-29 έτη προϋπηρεσίας (39,8%). Τα καθήκοντα που ασκούσαν οι εργαζόμενοι του δείγματος κατηγοριοποιήθηκαν σε: περιπολία, φρουρές/μέτρα, ειδικές υπηρεσίες, διοικητική υποστήριξη, εποπτεία-διοίκηση, άλλα καθήκοντα (αξιωματικός υπηρεσίας, τηλεφωνητής κ.λπ.). Αυτά εκτελούνταν είτε ως κύρια καθήκοντα είτε ως δευτερεύοντα.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται μια περιγραφική ανάλυση των μέσων όρων των απαντήσεων του δείγματος στις διάφορες διαστάσεις υγείας.

Πίνακας 1. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις οκτώ κλίμακες του SF-36.

Κλίμακες υγείας	n	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Σωματική λειτουργικότητα (ΣΛ)	245	87,5	14,9
Σωματικός ρόλος (ΡΣ)	250	77,9	33,5
Σωματικός πόνος (ΣΠ)	254	78,6	24,9
Γενική υγεία (ΓΥ)	244	70,0	17,5
Ζωτικότητα (ΖΤ)	250	69,7	19,1
Κοινωνική λειτουργικότητα (ΚΛ)	257	77,3	22,3
Συναισθηματικός ρόλος (ΡΣΘ)	253	71,5	37,1
Ψυχική υγεία (ΨΥ)	251	71,1	18,7

Από τις μέσες τιμές του πίνακα 1 προκύπτει ότι οι εργαζόμενοι στα σώματα ασφαλείας παρουσιάζουν την υψηλότερη τιμή στη σωματική λειτουργικότητα και τη χαμηλότερη στη ζωτικότητα.

Διαφορές κατά φύλο στην ποιότητα ζωής των αστυνομικών

Για να εξεταστεί η υπόθεση ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες αστυνομικούς ως προς τη σωματική και την ψυχική υγεία, εφαρμόστηκε ο παραμετρικός στατιστικός έλεγχος t-test και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας το 5%.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2, διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές στη *σωματική λειτουργικότητα* και τη *ζωτικότητα*, στις οποίες υπερέχουν οι άνδρες.

Διαφορές στην ποιότητα ζωής ανάλογα με τα έτη προϋπηρεσίας

Εξετάστηκε η υπόθεση ότι υπάρχουν διαφορές ως προς τη σωματική και την ψυχική υγεία των εργαζομένων στα σώματα ασφαλείας, ανάλογα με τα χρόνια προϋπηρεσίας τους. Για τη διερεύνηση του επιπέδου σημαντικότητας χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος Bonferroni στην περίπτωση ισότητας διακύμανσης και ο Dunnett T3 για τη μη ισότητα.

Από τον πίνακα 3 προκύπτει ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις κλίμακες της *σωματικής λειτουργικότητας* και της *γενικής υγείας*.

Συγκεκριμένα, οι έχοντες λιγότερα έτη προϋπηρεσίας (έως 9 έτη, κατηγορία 1) αστυνομικοί εμφανίζουν καλύτερη σωματική λειτουργικότητα από εκείνους που εργάζονται πολλά χρόνια (10 και άνω, κατηγορίες 2, 3, 4). Στην κλίμακα της γενικής υγείας σημειώθηκαν στατιστικά σημαντικές

Πίνακας 2. Σύγκριση μέσων όρων μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς την ποιότητα ζωής.

Κλίμακες SF- 36	Φύλο				Έλεγχος Levene για ισότητα διακύμανσης		t	Βαθμοί ελευθερίας	P (διπλής κατεύθυνσης)
	Άνδρες		Γυναίκες		F	P			
	N	Μέση τιμή	N	Μέση τιμή					
Σωματική λειτουργικότητα (ΣΛ)	207	88,91	37	79,72	10,91	0,001	2,739	42,35	0,009
Ζωτικότητα (ΖΤ)	211	70,75	39	63,71	0,008	0,931	2,151	53,51	0,036

Πίνακας 3. Έλεγχος διαφορών στην ποιότητα ζωής ως προς τα έτη προϋπηρεσίας.

Κλίμακες υγείας	Έτη προϋπηρεσίας	N	Μέση τιμή	Βαθμοί ελευθερίας μεταξύ ομάδων	F	Στατιστική σημαντικότητα (P)	Έτη προϋπηρεσίας	Bonferroni		Dunnnett T3	
								Διαφορά μέσης τιμής	Στατιστική σημαντικότητα (P)	Διαφορά μέσης τιμής	Στατιστική σημαντικότητα (P)
ΣΛ	1	33	95,0	3	5,451	0,001	2	6,36	0,196	6,36	0,012
	2	88	88,64					9,07	0,013	9,07	0,000
	3	97	85,93					14,25	0,001	14,25	0,001
	4	27	80,74								
ΓΥ	1	34	75,56	3	4,488	0,004	1	-12,81	0,025	-12,81	0,017
	2	91	73,18					-10,44	0,038	-10,44	0,031
	3	99	67,44					-4,69	1,000	-4,69	0,739
	4	30	62,74								

ΣΛ: Σωματική λειτουργικότητα, ΓΥ: Γενική υγεία

Ακολουθεί η κωδικοποίηση της κατηγοριοποίησης των ετών προϋπηρεσίας:

1: Έως 9 έτη προϋπηρεσίας, 2: 10–19 έτη προϋπηρεσίας, 3: 20–29 έτη προϋπηρεσίας, 4: >30 έτη προϋπηρεσίας

διαφορές μεταξύ των αστυνομικών με προϋπηρεσία έως 19 έτη (κατηγορίες 1, 2) και εκείνων με πολλά έτη (30 και άνω, κατηγορία 4), οι οποίοι είχαν και τη χειρότερη γενική υγεία.

Διαφορές στην ποιότητα ζωής ανάλογα με τα καθήκοντα

Η υπόθεση που διατυπώθηκε αναφερόταν στην ύπαρξη διαφορών ως προς τη σωματική και την ψυχική υγεία των εργαζομένων στα σώματα ασφαλείας, ανάλογα με τα καθήκοντά τους (π.χ. περιπολία, φρουρές/μέτρα, ειδικές υπηρεσίες, διοικητική υποστήριξη), που εκτελούνται είτε ως κύρια καθήκοντα είτε ως δευτερεύοντα.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 4, διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές στο *σωματικό πόνο* ως προς το δευτερεύον καθήκον *διοικητική υποστήριξη*, καθώς όσοι εκτελούν αυτό το έργο χαρακτηρίζονται από μικρότερο σωματικό πόνο.

Σύγκριση με το γενικό πληθυσμό

Η τελευταία υπόθεση αφορούσε στην ύπαρξη διαφορών

στα επίπεδα υγείας (σωματικής και ψυχικής) που αναφέρουν οι εργαζόμενοι στην Ελληνική Αστυνομία σε σχέση με τα επίπεδα υγείας του ελληνικού γενικού πληθυσμού.¹⁷

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη σύγκριση των δύο δειγμάτων πιστοποιούν την ύπαρξη διαφορών μεταξύ τους (πίν. 5). Τα σώματα ασφαλείας φαίνεται να υπερέρχουν του γενικού αστικού πληθυσμού ως προς τη σωματική λειτουργικότητα, την απουσία σωματικού πόνου, τη γενική υγεία, τη ζωτικότητα και την ψυχική υγεία, ενώ, αντίθετα, ο γενικός πληθυσμός υπερτερεί ως προς το συναισθηματικό ρόλο. Επιπλέον, εκδηλώθηκε οριακή στατιστική σημαντικότητα στην κλίμακα κοινωνική λειτουργικότητα.

Ωστόσο, οι διαφορές στην ποιότητα ζωής μεταξύ γενικού πληθυσμού και αστυνομικών, που διαπιστώθηκαν, θα μπορούσαν να αποδοθούν στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των δύο δειγμάτων ως προς την αναλογία των φύλων, την εκπαίδευση και την κατανομή των ηλικιών. Συγκεκριμένα, το δείγμα των αστυνομικών περιλάμβανε περισσότερους άνδρες, περισσότερα άτομα με μεγάλη μόρφωση και μικρότερη ηλικία σε σχέση με το γενικό πληθυσμό. Έτσι, διενεργήθηκε πολυπαραγοντικός στατιστικός έλεγχος (MANOVA) με σκοπό την πληρέστερη διερεύνηση

Πίνακας 4. Σύγκριση μέσων όρων για τα δευτερεύοντα καθήκοντα.

Κλίμακες υγείας	Διοικητική υποστήριξη (δευτερεύον καθήκον)				Έλεγχος Levene για ισότητα διασποράς			Βαθμοί ελευθερίας (df)	Στατιστική σημαντικότητα (P) (διπλής κατεύθυνσης)
	Μη εκτέλεση καθήκοντος		Εκτέλεση καθήκοντος		F	Στατιστική σημαντικότητα (P)	t		
N	Μέση τιμή	N	Μέση τιμή						
Σωματικός πόνος (ΣΠ)	228	77,33	26	90,42	8,637	0,004	-3,373	37,516	0,002

Πίνακας 5. Έλεγχος διαφορών μεταξύ σωμάτων ασφαλείας (n=217) και γενικού πληθυσμού (n=1000) ως προς την ποιότητα ζωής.

Κλίμακες υγείας	Δείγματα		Έλεγχος Levene για ισότητα διακύμανσης			P (διπλής κατεύθυνσης)
	Γενικός πληθυσμός	Σώματα ασφαλείας	F	P	t	
	Μέση τιμή	Μέση τιμή				
Σωματική λειτουργικότητα (ΣΛ)	79,44	87,71	61,72	<0,001	-6,354	<0,001
Σωματικός ρόλος (ΡΣ)	78,54	78,57	11,64	0,001	-0,011	0,992
Σωματικός πόνος (ΣΠ)	72,29	79,52	44,80	<0,001	-3,744	<0,001
Γενική υγεία (ΓΥ)	66,42	70,59	39,90	<0,001	-3,007	0,003
Ζωτικότητα (ΖΤ)	65,72	70,80	14,68	<0,001	-3,507	0,001
Κοινωνική λειτουργικότητα (ΚΛ)	81,27	77,99	13,83	<0,001	1,892	0,059
Συναισθηματικός ρόλος (ΡΣΘ)	80,95	73,11	0,87	0,350	2,845	0,005
Ψυχική υγεία (ΨΥ)	67,94	71,94	8,82	0,003	-2,857	0,005

των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τη σύγκριση των δύο αυτών ανόμοιων δειγμάτων.

Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι τρεις αυτές μεταβλητές (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση) ασκούν στατιστικά σημαντική επίδραση σε όλες τις κλίμακες υγείας. Ως αποτέλεσμα, οι αστυνομικοί εμφανίζουν τελικά χαμηλότερη ποιότητα ζωής στις έξι (από τις οκτώ) διαστάσεις του SF-36 που παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας προκύπτει ότι οι άνδρες αστυνομικοί παρουσιάζουν λιγότερους περιορισμούς όσον αφορά στη σωματική λειτουργικότητα και τη ζωτικότητα συγκριτικά με τις γυναίκες. Μολονότι η γυναίκα αστυνομικός δεν εκτίθεται σε κινδύνους όσο οι άνδρες συνάδελφοί της, έχει διαπιστωθεί ότι βιώνει σωματική και ψυχολογική ένταση που σχετίζεται με το εργασιακό περιβάλλον.¹³ Η διακριτική μεταχείρισή της στην υπηρεσία, γεγονός διαπιστωμένο στο εξωτερικό¹⁹ αλλά και στην Ελλάδα,²⁰ ενδεχομένως συνεπικουρεί στο αίσθημα καταπόνησης και εξάντλησης του οργανισμού.

Όπως αναμενόταν, οι αστυνομικοί με περισσότερα έτη

προϋπηρεσίας εμφάνισαν περισσότερους περιορισμούς στη σωματική λειτουργικότητα συγκριτικά με τους νεότερους. Η επιβάρυνση της ψυχικής υγείας που θα αναμενόταν, ειδικά μετά από τα 15 έτη προϋπηρεσίας,⁵ ως αποτέλεσμα του «επιθετικού κυνισμού»,²¹ ίσως δεν εμφανίζεται λόγω της απουσίας συνθηκών που ευνοούν την ανάπτυξή του,¹² π.χ. επαγγελματική εξουθένωση, η οποία ευνοεί την αποπροσωποποίηση ή τον κυνισμό.

Η πίεση και το άγχος που συχνά σωματοποιείται, π.χ. σε πονοκέφαλο, κράμπες, παρατηρούνται σε μικρότερο βαθμό κατά την άσκηση των καθηκόντων διοικητικής υποστήριξης ως δευτερευόντων, συνάδοντας με τις διαπιστώσεις άλλων ερευνών ότι η κυκλικότητα των καθηκόντων συμβάλλει στην καλύτερη σωματική και ψυχική υγεία των αστυνομικών.¹⁹

Η σύγκριση που επιχειρήθηκε μεταξύ του δείγματος των σωμάτων ασφαλείας και αυτού του γενικού πληθυσμού¹⁷ ανέδειξε διαφορές στην πλειοψηφία των κλιμάκων υγείας του SF-36. Όταν διενεργήθηκε ο δεύτερος πολυπαραγοντικός στατιστικός έλεγχος (MANOVA) συνεκτιμώντας την επίδραση του φύλου, της ηλικίας και της εκπαίδευσης, αναδύθηκε η δυσμενέστερη θέση της υγείας των αστυνομικών στις κλίμακες που συνδέονται κυρίως με την ψυχική

Πίνακας 6. Πολυπαραγοντικός έλεγχος της ποιότητας ζωής για τα δείγματα των σωμάτων ασφαλείας (δείγμα 1) και του γενικού πληθυσμού (δείγμα 2).

Κλίμακες SF-36	Παράμετροι	Υπολογισμός παραμέτρων			P (διπλής κατεύθυνσης)
		B	t		
Σωματικός ρόλος (ΡΣ)	Ηλικία	-5,802	-8,493	<0,001	
	Φύλο	-7,671	-3,557	<0,001	
	Εκπαίδευση	5,743	5,228	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-11,360	-4,115	<0,001	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	
Γενική υγεία (ΓΥ)	Ηλικία	-5,927	-15,344	<0,001	
	Φύλο	-4,565	-3,744	<0,001	
	Εκπαίδευση	2,850	4,589	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-3,244	-2,078	0,038	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	
Ζωτικότητα (ΖΤ)	Ηλικία	-3,702	-9,628	<0,001	
	Φύλο	-8,926	-7,354	<0,001	
	Εκπαίδευση	4,134	6,687	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-4,281	-2,755	0,006	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	
Κοινωνική λειτουργικότητα (ΚΛ)	Ηλικία	-3,985	-8,046	<0,001	
	Φύλο	-8,131	-5,200	<0,001	
	Εκπαίδευση	4,734	5,944	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-12,346	-6,168	<0,001	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	
Συναισθηματικός ρόλος (ΡΣΘ)	Ηλικία	-2,730	-3,970	<0,001	
	Φύλο	-7,774	-3,580	<0,001	
	Εκπαίδευση	5,522	4,992	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-17,319	-6,230	<0,001	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	
Ψυχική υγεία (ΨΥ)	Ηλικία	-1,546	-4,008	<0,001	
	Φύλο	-7,260	-5,962	<0,001	
	Εκπαίδευση	3,683	5,938	<0,001	
	[Δείγμα=1]	-3,354	-2,151	0,032	
	[Δείγμα=2]	0	.	.	

υγεία, προβάλλοντας, με εμφατικό τρόπο, τις ανισότητες που σχετίζονται με στρεσογόνες καταστάσεις του εν λόγω επαγγέλματος.

Ο φόρτος εργασίας, η γραφειοκρατική οργάνωση, η συγκεντρωτική διοίκηση της υπηρεσίας, σε συνδυασμό με την απουσία σωματικής άσκησης και δραστηριοτήτων κατά τον ελεύθερο χρόνο των αστυνομικών, λειτουργούν συχνά επιζήμια για την ποιότητα ζωής τους.²²

Οι περιορισμοί στο *σωματικό ρόλο* θα μπορούσαν να οφείλονται αφενός στην έλλειψη σωματικής άσκησης¹⁵ και αφετέρου σε συμπτώματα stress, όπως εξασθενημένο ανοσοποιητικό σύστημα, αυξημένη πίεση του αίματος, τα οποία οδηγούν σε ασθένειες που καταλήγουν σε ανεπαρκή εκπλήρωση των εργασιακών καθηκόντων, σύμφωνα με τις βιβλιογραφικές αναφορές.¹⁴

Στον ίδιο έλεγχο, οι αστυνομικοί εμφανίζουν επιβάρυνση στο *συναισθηματικό ρόλο*. Προφανώς, το άγχος που συνδέεται με τη φύση της εργασίας τους⁴ (επαφή με κακοποιούς, εγκληματίες και, γενικότερα, με πρόσωπα και καταστάσεις που είναι αναμενόμενο να δημιουργήσουν αρνητικά συναισθήματα), τον έλεγχο της δημόσιας τάξης, και την απογοήτευση από τις συνθήκες εργασίας,⁹ προβάλλεται μέσω αυτών των διαφορών. Η χαμηλότερη αυτοεκτίμηση στην κλίμακα της *κοινωνικής λειτουργικότητας* παραπέμπει στην απορρύθμιση των οικογενειακών και των κοινωνικών σχέσεων,²² που συνεπάγεται ο φόρτος εργασίας και η εργασία με βάρδιες. Η μειωμένη *ζωτικότητα*, που παρουσιάζει το δείγμα της έρευνας, θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως απόρροια της συναισθηματικής εξάντλησης,¹² από την οποία συχνά προκύπτει το αίσθημα κόπωσης.²²

Η αστυνομική «νοοτροπία», σύμφωνα με την οποία υπάρχει μια τάση καταπίεσης της έκφρασης συναισθημάτων,²³ θα μπορούσε να είναι η αιτία που οι αστυνομικοί εμφανίζουν χειρότερη *ψυχική υγεία* έναντι του γενικού πληθυσμού.

Η απουσία ανισοτήτων στη *σωματική λειτουργικότητα* μάλλον συνδέεται με το γεγονός ότι από το ερωτηματολόγιο SF-36 προσμετρώνται δραστηριότητες σχετικά απλές, οι οποίες διεκπεραιώνονται καθημερινά στον ίδιο βαθμό και από τους δύο πληθυσμούς. Εξάλλου, στο δείγμα του γενικού πληθυσμού προφανώς συμμετείχαν κατηγορίες (άνεργοι, ανύπανδροι, χήροι, διαζευγμένοι) που συχνά παρουσιάζουν περισσότερους περιορισμούς στη λειτουργικότητα σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες.²⁴

Επιπρόσθετα, στις δύο έρευνες δεν συμπεριλήφθηκαν άτομα με χρόνια νοσήματα, τα οποία παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις από τον υγιή πληθυσμό στο *σωματικό πόνο* αλλά και στη *γενική υγεία*.²⁵ Η τελευταία παρουσιάζεται βεβαρημένη στους αστυνομικούς, αν και δεν συμπεριλήφθηκαν χρόνια πάσχοντες, γιατί αυτή η κλίμακα συνδέεται και με την ψυχική υγεία,²⁶ στην οποία το δείγμα των αστυνομικών εμφανίζει χαμηλότερη αυτοεκτίμηση.

Με άξονα τις προηγούμενες διαπιστώσεις προτείνονται ορισμένες παρεμβάσεις τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο οργάνωσης-διοίκησης της υπηρεσίας και λήψης αποφάσεων της πολιτείας.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Trottier και Brown,²⁷ το επάγγελμα του αστυνομικού μοιάζει με αυτό του ναυαγοσώστη. Αν και δεν χρειάζεται πάντα υψηλή σωματική ικανότητα, τις φορές που θα χρειαστεί θα είναι καθοριστική για την ασφάλεια των πολιτών και των αστυνομικών. Γι' αυτό, συνιστώνται δραστηριότητες που θα αποσυμφορήσουν τόσο την ψυχική²⁸ όσο και τη σωματική²⁷ τους λειτουργία.

Ο επαναπροσδιορισμός του τρόπου οργάνωσης και καταμερισμού του έργου²³ παράλληλα με την επιβράβευση,⁷ σύμφωνα με τις αρχές της καλής διοίκησης, πρέπει να αποτελούν μέλημα της υπηρεσίας. Σε συνδυασμό με τη μείωση της γραφειοκρατίας στην υπηρεσία θα οδηγούσε σε λιγότερη σωματική ή ψυχική κόπωση, αυξάνοντας την ποιότητα, δηλαδή την απόδοση και την αποτελεσματικότητα των εργαζομένων.

Η συμβολή ψυχολόγου, όχι ως τυπική παρουσία αλλά

με ενεργό δράση προς την κατεύθυνση παροχής ψυχολογικής υποστήριξης⁷ (ως εκπαιδευτική διαδικασία,²⁹ ώστε να αποτραπούν τυχόν μεροληψίες) σε έναν τόσο ευαίσθητο επαγγελματικό χώρο, θα έπρεπε να θεωρείται επιβεβλημένη από όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες (πολιτεία, διοίκηση, εργαζόμενους).

Τέλος, είναι επιτακτική η ανάγκη ευαισθητοποίησης της πολιτείας προς τη διενέργεια ποιοτικών και ποσοτικών ερευνών στα σώματα ασφαλείας. Με κρατική πρωτοβουλία είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν μελέτες που θα εντοπίζουν τα προβλήματα και τις ανάγκες της Αστυνομίας.⁷⁻⁹ Η διερεύνηση της επαγγελματικής εξουθένωσης και του stress των αστυνομικών, των ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν την υγεία τους, το ψυχολογικό προφίλ του Έλληνα αστυνομικού είναι μερικά από τα κενά που καλούνται να καλύψουν οι μελλοντικές έρευνες.

ABSTRACT

Physical and psychological functioning of Greek police officers

N. VEMI, F. ANAGNOSTOPOULOS, D. NIAKAS

Hellenic Open University, Faculty of Social Sciences, Patras, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2007, 24(Suppl 1):43-50

OBJECTIVE The aim of this study was to investigate the quality of life of the employees in the Hellenic Police Force and compare it to that of the general population. **METHOD** The research took place in all police force services that were based in the Peloponnisos prefecture, while the research instrument used was the SF-36. The factors that were tested to be linked with the police officers' physical and mental health included age, sex, family status, years of experience in the Force and the work duties. **RESULTS** The measurement of physical health revealed only few differences that concerned the sex, the duties and the work experience. The comparison of police officers' sample with a general population's sample showed significant differences in favour of the general population regarding the physical and mental health. **CONCLUSIONS** Based on our findings, especially regarding the inequalities found between the police officers' sample and the general population, it is concluded that there is a need for interventions to be implemented in order to improve the police officers' quality of life.

Key words: Physical and mental health, Police force, Quality of life, SF-36 questionnaire

Βιβλιογραφία

1. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ Δ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Φ. *Η Ψυχολογία στο χώρο της υγείας*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995
2. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β. Το stress των αστυνομικών και η ΕΛ.ΑΣ. Μέρος Α. *Αστυνομική Ανασκόπηση* 2003, 217:28-31
3. GYI DE, PORTER JM. Musculoskeletal problems and driving in police officers. *Occup Med* 1998, 48:153-160
4. LIBERMAN AM, BEST SR, METZLER TJ, FAGAN JA, WEISS DS, MARMAR CR. Routine occupational stress and psychological distress in police. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 2002, 25:421-441
5. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Χ. *Η αστυνομία και ο αστυνομικός*. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2000
6. FUSTINONI S, BURATTI M, GIAMPICCOLO R, COLOMBI A. Biological and environmental monitoring of exposure to airborne benzene and other aromatic hydrocarbons in Milan traffic wardens. *Toxicol Lett* 1995, 77:387-392
7. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β. Το stress των αστυνομικών και η ΕΛ.ΑΣ. Μέρος Β. *Αστυνομική Ανασκόπηση* 2003, 218:170-172
8. ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ Β. Η επαγγελματική εξουθένωση των Ελλήνων αστυνομικών. Ανασύρθηκε στις 22/03/2006 από την ιστοσελίδα

<http://www.poasy.gr>

9. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ Κ, ΤΣΟΤΣΟΛΑΣ Ν, ΜΠΟΥΡΑΝΤΑ Ν, ΣΑΡΡΗ Α. *Μέτρηση ικανοποίησης εργαζομένων στην Ελληνική Αστυνομία*. Εκδόσεις Ινστιτούτο Αστυνομικών Μελετών Επιμόρφωσης και Τεκμηρίωσης/Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων, Αθήνα, 2006
10. COLLINS PA, GIBBS ACC. Stress in police officers: A study of the origins, prevalence and severity of stress related symptoms within a county police force. *Occup Med* 2003, 53:256–264
11. BROOKS LW, PIQUERO NL. Police stress: Does department size matter? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 1998, 21:600–617
12. BURKE RJ, MIKKELSEN A. Burnout job stress and attitudes towards the use of force by Norwegian police officers. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 2005, 28:269–278
13. HE N, ZHAO J, ARCHBOLD CA. Gender and police stress: The convergent and divergent impact of work environment, work-family conflict, and stress coping mechanisms of female and male police officers. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 2002, 25:687–708
14. ANDERSON GS, LITZENBERGER R, PLECAS D. Physical evidence of police officer stress. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 2002, 25:399–420
15. RECHMOND R, WODAK A, ΚΕΗΟΕ L, HEATHER N. How healthy are the police? A survey of life-style factors. *Addiction* 1998, 93:1729–1737
16. ΡΑΡΡΑ Ε, ΚΟΝΤΟΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Ν, ΝΙΑΚΑΣ Δ. Validating and norming of the Greek SF36 health survey. *Qual Life Res* 2005, 14:1433–1438
17. ΠΑΡΡΑ Ε, ΚΟΝΤΟΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Ν, ΝΙΑΚΑΣ Δ. Εγκυροποίηση και προτυποποίηση της επισκόπησης υγείας SF-36 με αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνικού αστικού πληθυσμού. *Αρχ Ελλ Ιατρ* 2006, 23:159–166
18. WARE J. SF-36 health survey update. *Spine* 2000, 25:3130–3139
19. KIRKCALDY B, BROWN J, COOPER CL. The demographics of occupational stress among police superintendents. *Journal of Managerial Psychology* 1998, 13:90–101
20. AMBEL Ρ, ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ι, ΜΑΥΡΟΜΑΘΗ Δ, ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Α, ΔΑΛΚΑΦΟΥΚΗΣ Α, WESTENBERG Μ. Έρευνα πολυμορφίας. Ελληνική Αστυνομία. EGA HMR constult, Αντιγόνη Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης, Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων, Αθήνα, 2004
21. NIEDERHOFFER A. *Behind the shield: The police in urban society*. Anchor Books, 1967
22. DESHCAMPS F, PAGANON-BADINIER I, MARCHAND A, MERLE C. Sources and assessment of occupational stress in the police. *Journal of Police Occupational* 2003, 45:358–364
23. LENNINGS CJ. Police and occupationally related violence: A review. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 1997, 20:555–566
24. ΚΟΥΚΟΥΛΙ Σ, ΒΛΑΧΟΝΙΚΟΛΙΣ ΙΓ, ΦΙΛΑΛΙΤΗΣ Α. Socio-demographic factors and self-reported functional status: The significance of social support. *BMC Health Serv Res* 2003, 2:20–25
25. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Γ, ΠΙΕΡΡΑΚΟΣ Γ, ΖΑΝΑΚΗΣ Β. Ποιότητα ζωής ασθενών με ηπατίτιδα C. *Αρχ Ελλ Ιατρ* 2001, 18:288–296
26. ΣΕΒΔΑΛΗ Μ, ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Μ. Μέτρηση του επιπέδου υγείας με τη μέθοδο αξιολόγησης των ιατρικών εκβάσεων SF-36. *Επιθεώρηση Υγείας* 2005, 16:18–27
27. BONNEAU J, BROWN J. Physical ability, fitness and police work. *J Clin Forensic Med* 1995, 2:157–164
28. IWASAKI I, MANNELL RC, SMALE BJA, BUTCHER J. Contribution of leisure participation in predicting stress coping and health among the police and emergency response workers. *J Health Psychol* 2005, 10:79–99
29. YOUNGCOURT S, HUFFMAN A. Family-friendly policies in the police: Implications for work-family conflict. *Applied Psychology in Criminal Justice* 2005, 1:138–162

Corresponding author:

D. Niakas, Hellenic Open University, Faculty of Social Sciences, 169 Riga Feraiou & Tsamadou street, GR-262 22 Patras, Greece
e-mail: niakas@eap.gr